

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΔΥΤΙΚΗΣ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ

ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΗ ΣΧΟΛΗ - ΤΜΗΜΑ ΝΗΠΙΑΓΩΓΩΝ

ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ

Δημιουργική Γραφή

Οδηγός Συγγραφής

Μεταπτυχιακής Διπλωματικής Εργασίας

1. Εισαγωγή

Ο οδηγός αυτός περιγράφει τη διαδικασία έναρξης / εκπόνησης / κατάθεσης / εξέτασης και παρουσίασης των Μεταπτυχιακών Διπλωματικών Εργασιών. Οι εργασίες αυτές θα πρέπει να συνεισφέρουν στην επιστημονική γνώση είτε διαμέσου της διεξαγωγής μιας πρωτότυπης έρευνας είτε διαμέσου του ελέγχου ιδεών και θεωριών και να προβάλλουν το έργο που επιτελείται στα πλαίσια του Προγράμματος Μεταπτυχιακών Σπουδών «Δημιουργική Γραφή» στην ελληνική αλλά και στη διεθνή επιστημονική κοινότητα.

Προκειμένου να διασφαλιστεί η εκπόνηση εργασιών υψηλής ποιότητας, πρέπει να υπάρχει συνεχής συνεργασία του σπουδαστή με τον επιβλέποντα καθηγητή, ο οποίος παρακολουθεί την πορεία εκπόνησης της εργασίας, καθοδηγεί τον σπουδαστή και πιστοποιεί την επιτυχή ολοκλήρωση της εργασίας. Σε όλες τις φάσεις της εκπόνησης της εργασίας, θα πρέπει να εφαρμόζονται επαρκείς ερευνητικές μεθοδολογίες ή/και εργαλεία έρευνας αποδεκτές από την επιστημονική κοινότητα. Η εργασία θα πρέπει να στηρίζεται σε δεδομένα η αξιοπιστία των οποίων ελέγχεται με ευκολία, να δημιουργεί τις προϋποθέσεις μελλοντικής έρευνας πάνω στη συγκεκριμένη περιοχή και να εμπλουτίζει το γνωσιολογικό υπόβαθρο του συγγραφέα με κατάλληλο τρόπο, ώστε να διευκολύνεται στις επαγγελματικές επιδιώξεις του. Το τελικό προϊόν της έρευνας θα πρέπει να είναι τέτοιου επιστημονικού επιπέδου ώστε να είναι δυνατό είτε να δημοσιευθεί σε επιστημονικό περιοδικό είτε να ανακοινωθεί σε διεθνές ή εθνικό συνέδριο που εκδίδει πρακτικά.

2. Διαδικασία Υποβολής Μεταπτυχιακών Διπλωματικών Εργασιών

Το αργότερο στο τέλος του γ' εξαμήνου σπουδών, οι φοιτητές και οι φοιτήτριες του Π.Μ.Σ. Δ.Γ. θα πρέπει να ανταλλάξουν απόψεις με τον επιστημονικά υπεύθυνο σχετικά με τα ερευνητικά πεδία στα οποία θα μπορούσαν να εκπονήσουν τις διπλωματικές τους εργασίες. Τα θέματα των εργασιών θα πρέπει να ορίζονται με κριτήρια (i) τη συνάφεια με το αντικείμενο του Π.Μ.Σ. Δ.Γ., (ii) τη συμβολή στην ανάπτυξη νέων ερευνητικών περιοχών και (iii) την πρωτοτυπία στη μεθοδολογική προσέγγιση ή τον εμπλουτισμό του γνωστικού αντικειμένου. Είναι δυνατόν οι ίδιοι οι φοιτητές, μετά από συνεννόηση με τον αντίστοιχο επιβλέποντα, να προτείνουν ένα θέμα προς μελέτη και έρευνα. Όταν προσδιορισθεί επακριβώς το αντικείμενο της διπλωματικής εργασίας και εφόσον έχει παραδώσει όλες τις εξαμηνιαίες εργασίες και εκπληρώσει όλες τις υποχρεώσεις των 4 εξαμήνων, ο φοιτητής συμπληρώνει σχετική αίτηση, η οποία υπογράφεται από τον ίδιο και κατατίθεται μέσω της Γραμματείας του Π.Μ.Σ. Δ.Γ. στην Γ.Σ.Ε.Σ. του Τμήματος προς τελική έγκριση. Η διαδικασία αυτή πρέπει να γίνει τουλάχιστον τρεις μήνες πριν την δημόσια παρουσίαση της διπλωματικής του εργασίας. Η Γ.Σ.Ε.Σ. έχει το δικαίωμα να ζητήσει από τον μεταπτυχιακό φοιτητή περισσότερες σχετικές πληροφορίες (προφορικές ή γραπτές) ή να αντιπροτείνει την μερική τροποποίηση του θέματος ή και την αλλαγή του. Για την εξέταση της μεταπτυχιακής διπλωματικής εργασίας ορίζεται από τη Γ.Σ.Ε.Σ. του Τμήματος τριμελής επιτροπή, στην οποία συμμετέχουν ο επιβλέπων και δύο (2) άλλα μέλη Δ.Ε.Π. ή Ε.Π. ή ερευνητές των βαθμίδων Α', Β' ή Γ', οι οποίοι είναι κάτοχοι διδακτορικού διπλώματος. Ομότιμος καθηγητής δεν μπορεί να έχει θέση επιβλέποντα. Τόσο ο επιβλέπων όσο και τα μέλη της επιτροπής μπορούν να υπηρετούν σε όποιο Πανεπιστήμιο της Ελλάδας ή της αλλοδαπής. Τα μέλη της επιτροπής πρέπει να έχουν την ίδια ή συναφή επιστημονική ειδικότητα με το γνωστικό αντικείμενο του προγράμματος. Κατά την επιλογή του επιβλέποντα σπουδών η Γ.Σ.Ε.Σ. λαμβάνει υπόψη, εκτός από τις προτιμήσεις των ίδιων των φοιτητών, και τις προγραμματισμένες εκπαιδευτικές άδειες των μελών Δ.Ε.Π. για την επόμενη διετία, έτσι, ώστε να αποφευχθούν ενδεχόμενες δυσχέρειες στην παρακολούθηση των σπουδών του φοιτητή. Προκειμένου να διασφαλιστεί η

εκπόνηση εργασιών υψηλής ποιότητας, πρέπει να υπάρξει συνεχής συνεργασία του φοιτητή με τον επιβλέποντα καθηγητή ο οποίος οφείλει να παρακολουθεί την πορεία εκπόνησης της εργασίας, να καθοδηγεί τον φοιτητή και να πιστοποιήσει τελικά την επιτυχή ολοκλήρωση της εργασίας.

Κάθε κύριος επιβλέπων μπορεί να αναλάβει μέχρι 5 εργασίες. Υπέρβαση του αριθμού αυτού είναι δυνατή σε εξαιρετικές περιπτώσεις και απαιτεί την έγκριση της Γ.Σ. του Τμήματος.

Οι διπλωματικές εργασίες των μεταπτυχιακών φοιτητών αρχειοθετούνται και είναι προσιτές στην Σ.Ε., στους διδάσκοντες του Π.Μ.Σ. και στους μεταπτυχιακούς φοιτητές. Ταυτόχρονα με την δημόσια υποστήριξη της διπλωματικής του εργασίας, ο φοιτητής καταθέτει στη γραμματεία τρία (3) έντυπα αντίγραφα της εργασίας του και ένα (1) σε ηλεκτρονική μορφή. Η βαθμολόγηση των γραπτών εργασιών (εξαμηνιαίες και διπλωματικές) αποδίδεται στην κλίμακα από το μηδέν έως τις 10 μονάδες. (Οι φοιτητές εργάζονται αποκλειστικά και μόνο με το θεμιτό τρόπο ιδιοχρησίας της πνευματικής εργασίας των άλλων: με τις παραπομπές, με τις (υπο)σημειώσεις και με τα παραρτήματα. Καμία άλλη απόπειρα σφετερισμού δεν γίνεται ανεκτή από το Π.Μ.Σ. και ο τυχόν εντοπισμός της επιφέρει κυρώσεις.)

Η τελική κατάθεση της διπλωματικής εργασίας δεν είναι δυνατόν να πραγματοποιηθεί μετά την παρέλευση 48 μηνών από την εγγραφή του μεταπτυχιακού φοιτητή στο Π.Μ.Σ. Με την παρέλευση της προθεσμίας αυτής, χορηγείται χωρίς άλλη διαδικασία πιστοποιητικό παρακολούθησης (ΠΠ) του Π.Μ.Σ. με συνημμένη αναλυτική βαθμολογία και σαφή αναφορά στα μαθήματα ή στη διπλωματική εργασία που δεν έχουν περατωθεί επιτυχώς. Συγχρόνως διαγράφεται ο μεταπτυχιακός φοιτητής.

3. Θεματικά Πεδία για Διπλωματικές Εργασίες

Λογοτεχνικό είδος

Π.χ.: Θεωρητικό μέρος + 40 σονέτα οικείας παραγωγής + βιβλιογραφία, ευρετήρια κ.λπ

Μετρική

Π.χ.: Θεωρητικό μέρος + Ύαμβοι και ανάπαιστοι οικείας παραγωγής (40 σελ.) + βιβλιογραφία, ευρετήρια κ.λπ

Σχήματα λόγου, κυριολεξία-μεταφορά, σύμβολο, αλληγορία (...)

Π.χ.: Θεωρητικό μέρος + Η υπερβολή στο *Βαρδιάνος στα σπόρκα* του Αλέξανδρου Παπαδιαμάντη + βιβλιογραφία, ευρετήρια κ.λπ

Μετάφραση λογοτεχνικού (ή άλλου) έργου

Π.χ.: Θεωρητικό μέρος + μεταφρασμένο λογοτεχνικό έργο (70 σελ.) + βιβλιογραφία, ευρετήρια

Μετάφραση και κριτική παρουσίαση βιβλίου δημιουργικής γραφής.

Διασκευή

Π.χ.: Θεωρητικό μέρος + κείμενο διασκευής (70 σελ.) + βιβλιογραφία, ευρετήρια κ.λπ

Λογοτεχνικό κείμενο συσχετισμένο με άλλη επιστήμη ή άλλο γνωστικό πεδίο (

και Ιστορία

Π.χ. Θεωρητικό μέρος + Ιστορικό συμβάν (ανάπλαση γνωστού συμβάντος, αδημοσίευτο ντοκουμέντο,)+ βιβλιογραφία, ευρετήρια κ.λπ

και Γλώσσα-γλωσσολογία

Π.χ. Θεωρητικό μέρος + Το γλωσσικό ιδίωμα του Τάδε + βιβλιογραφία, ευρετήρια κ.λπ

και Ψυχολογία-ψυχανάλυση

Π.χ. Το παραλήρημα στο Τάδε του Ρώμου Φιλύρα

και Λαογραφία

Π.χ.: Θεωρητικό μέρος + Δώδεκα ανέκδοτα / αθησαύριστα παραμύθια της Βοστίτζας + βιβλιογραφία, ευρετήρια κ.λπ

και Καλές Τέχνες

Π.χ. Τα χρώματα στην ποίηση του Νίκου Εγγονόπουλου

και αθλητισμός

Π.χ. Το ποδόσφαιρο στην μεταπολεμική ποίηση

και πληροφορική/διαδίκτυον

κ.ά.

Βιβλιολογία και τεχνογραφία

Π.χ.: Θεωρητικό μέρος + Η μονή και η διπλή παύλα στις Δοκιμές του Γ. Σεφέρη + βιβλιογραφία, ευρετήρια κ.λπ

Φιλολογία (λεξικογραφία, ερμηνευτική, έκδοση ή επανέκδοση αδημοσίευτου έργου)

Π.χ.: Θεωρητικό μέρος + Τα κύρια ονόματα στα *Collectanea* του Ζ. Λορεντζάτου + βιβλιογραφία, ευρετήρια κ.λπ

Π.χ.: Θεωρητικό μέρος + Γλωσσάρι στην *Οδύσσεια* του Νίκου Καζαντζάκη + βιβλιογραφία, ευρετήρια κ.λπ

4. Η γλώσσα του κειμένου της Διπλωματικής

Ο λόγος που χρησιμοποιείτε να είναι περιεκτικός και κατανοητός, ενώ ιδιαίτερο βάρος πρέπει να δίνεται στην επιχειρηματολογία και την επιστημονική τεκμηρίωση των απόψεων που εκθέτετε.

Στη συνέχεια επισημαίνουμε ορισμένα από τα πιο συχνά γραμματικά, συντακτικά, αλλά και τυπογραφικά λάθη.

- Αφήνετε πάντα ένα κενό (space) μετά τα σημεία στίξης και μην «κολλάτε» τις λέξεις.
- Οι παράγραφοι δηλώνονται με τη χρήση μιας «εσοχής» (tab). Δεν διακρίνεται με εσοχή η πρώτη παράγραφος κάθε κεφαλαίου, υποκεφαλαίου, ενότητας, υποενότητας κ.τ.λ.
- Αποφύγετε την παρατεταμένη χρήση μεγάλων προτάσεων και έχετε πάντα κατά νου το απλουστευμένο συντακτικό σχήμα «υποκείμενο-ρήμα-αντικείμενο». Διατυπώνετε τις σκέψεις σας με τρόπο κατά το δυνατόν απλό, κατανοητό και συγχρόνως μεστό, σε σύντομες και ξεκάθαρες εννοιολογικά προτάσεις.
- Επιχειρείτε εύλογο χωρισμό των παραγράφων. Κακή επιλογή, όμως, είναι και η χρήση υπερβολικά σύντομων παραγράφων (και μάλιστα διαδοχικών) που στερούνται ανάπτυξης. Μην ξεχνάτε ότι ένα επιστημονικό κείμενο δεν πρέπει να είναι απλώς περιγραφικό. Είναι σκόπιμο να αναλύετε τα ζητήματα που προκύπτουν από τη μελέτη σας, να διατυπώνετε και τις δικές σας, κριτικές, απόψεις και να τις συνδέετε κατά το δυνατόν τα βιβλιογραφικά δεδομένα.
- Αποφύγετε τη χρήση του α' ενικού προσώπου, όταν γράφετε. Όπου είναι απαραίτητο, μπορείτε να καταφύγετε στο α' πληθυντικό: *Στη συνέχεια της μελέτης μας, θα επιχειρήσουμε...* Προτιμότεροι όμως είναι άλλοι συντακτικοί τύποι: η αλλαγή του υποκειμένου (*Η παρούσα μελέτη δεν θίγει ζητήματα όπως...*), ή η παθητική φωνή: (*Στην μελέτη αυτή επιχειρείται μία νέα προσέγγιση...*), που σας βοηθούν να αποφύγετε τον «ύφαλο» του α' προσώπου.

- Αν το κείμενό σας περιλαμβάνει αφήγηση στο παρελθόν, χρειάζεται προσοχή η μίξη χρόνου άριστου και παρατατικού. Αποφύγετε τον πιο λογοτεχνικό ιστορικό ενεστώτα.
- Να προσδιορίζετε με ακρίβεια τις έννοιες λέξεων και φράσεων, ιδιαίτερα όταν πρόκειται για ορολογία που έχει προκαλέσει συζητήσεις στον ερευνητικό χώρο σας.

5. Η εκδοτική μορφή των εργασιών

<i>Γραμματοσειρά:</i>	Times New Roman
<i>Μέγεθος γραμματοσειράς:</i>	12
<i>Περιθώρια: Επάνω:</i>	2,54 εκ.
<i>Κάτω:</i>	2,54 εκ.
<i>Αριστερά:</i>	2,54 εκ.
<i>Δεξιά:</i>	2,54 εκ.
<i>Διάστιχο:</i>	1,5
<i>Αρίθμηση σελίδων:</i>	Κεφαλίδα – δεξιά
<i>Στοίχιση κειμένου:</i>	Πλήρης

Στο εξώφυλλο της διπλωματικής εργασίας αναγράφεται το Πανεπιστήμιο, η Σχολή και το Τμήμα, ο τίτλος της εργασίας, τα ονοματεπώνυμα του υποψηφίου και του επιβλέποντος μέλους ΔΕΠ και η τοποχρονολογία. Μετά από ένα λευκό φύλλο, και στην σελίδα τίτλου που ακολουθεί, αναγράφονται όλα τα προηγούμενα με την προσθήκη των ονοματεπωνύμων των δύο άλλων μελών της τριμελούς επιτροπής. Στην επόμενη σελίδα οι Ευχαριστίες – Αφιερώσεις (εφόσον υπάρχουν!). Ακολουθεί η σελίδα με τον Πίνακα Περιεχομένων. Αμέσως μετά οι Συντομογραφίες και οι Ορισμοί (εφόσον υπάρχουν). Οι τελευταίες σελίδες περιέχουν την περίληψη της εργασίας (έως 300 λέξεις) στην ελληνική και σε μία ακόμη ευρωπαϊκή γλώσσα.

Μετά από την ολοκλήρωση των διαδικασιών (εκπόνηση, παρουσίαση και βαθμολόγηση) ο υποψήφιος καταθέτει στη γραμματεία του Π.Μ.Σ. «Δημιουργική γραφή» τρία (3) αντίτυπα της εργασίας και ένα ακόμη σε ηλεκτρονική μορφή. Το © όλων των γραπτών εργασιών που γίνονται στα πλαίσια του Π.Μ.Σ. «Δημιουργική γραφή» ανήκει στους συντάκτες των εργασιών.

6. Οργάνωση της Δομής της Διπλωματικής Εργασίας

Όταν είστε απόλυτα σίγουροι ότι έχετε κατανοήσει τι σας έχουν ζητήσει και τι πρέπει να κάνετε, συγκεντρώστε τις σκέψεις σας και σημειώστε όλες τις έννοιες ή λέξεις-κλειδιά που θεωρείτε ότι έχουν σχέση με την εργασία. Με αυτό τον τρόπο θα σχηματιστεί μια αρχική, πρόχειρη εικόνα του σκελετού της εργασίας σας. Αφού συγκεντρώσετε κάποιες βασικές ιδέες, τότε μπορείτε να προχωρήσετε στο επόμενο βήμα.

- Μια **περίληψη** της εργασίας είναι πλέον ρεαλιστική αλλά και απαραίτητη. Θα πρέπει τώρα να αναπτύξετε τις έννοιες που έχετε σημειώσει. Προσέξτε όμως: γραπτή εργασία δεν σημαίνει σκόρπιες ιδέες και πληροφορίες. Υπάρχει μια λογική που θα πρέπει να ακολουθήσετε, ώστε να έχετε ένα πλάνο με σωστή διάρθρωση.
- Το κείμενο θα πρέπει να ακολουθεί μια **λογική σειρά**, η οποία θα επεξηγεί και θα οδηγεί τον αναγνώστη στους δικούς σας συλλογισμούς. Συχνά, για παράδειγμα, οι τίτλοι των εργασιών παραπέμπουν σε περισσότερα από ένα κεφάλαια.
- Μια μεταπτυχιακή εργασία συνήθως διακρίνεται στα εξής κεφάλαια:
Εισαγωγή: παρατίθενται με συντομία πληροφορίες για το θέμα που θα αναπτυχθεί και επιχειρείται ένας προσδιορισμός των εννοιών που θα απασχολήσουν τον συγγραφέα.

Στόχος της εργασίας: διασαφηνίζεται μέσα από διερεύνηση, καταγραφή, ανάλυση και σχολιασμό ο ακριβής στόχος της εργασίας μας. Τεκμηριώνεται η αναγκαιότητα της έρευνας και οριοθετείται ο σκοπός της μελέτης.

Μεθοδολογία - Υλικό της έρευνας: αναπτύσσεται η μέθοδος προσέγγισης και ανάλυσης του θέματος της εργασίας. Σε περιπτώσεις χρήσης σύνθετων μεθόδων, επεξηγούνται όλες και αιτιολογείται η συνδυαστική επιλογή. Ορίζεται το υλικό της έρευνας και ο τρόπος επιλογής του.

Ανάλυση: δομείται μέσα από λογικά επιχειρήματα η ανάπτυξη της εργασίας. Τα υποκεφάλαια θα πρέπει να αναπτύσσουν σταδιακά τη λογική ανάλυση και επεξεργασία των δεδομένων. Παρατίθενται τα αποτελέσματα και η ερμηνεία τους. Πρόκειται για ένα τμήμα της εργασίας που δεν είναι περιγραφικό, αλλά αναλυτικό και συνθετικό.

Συμπερασματικές Παρατηρήσεις (ή Συμπεράσματα): καταγράφονται τα γενικά συμπεράσματα σχετικά με το θέμα που πραγματεύεται η έρευνα και κατατίθενται προτάσεις για την εφαρμογή τους. Επίσης επισημαίνονται οι δυνατότητες περαιτέρω έρευνας που δυνητικά σηματοδοτεί η συγκεκριμένη μελέτη.

Βιβλιογραφία: ακολουθούν συγκεκριμένα παραδείγματα.

Παράρτημα: ακολουθούν συγκεκριμένα παραδείγματα.

- Υπάρχουν ορισμένοι βασικοί κανόνες που οφείλετε να ακολουθήσετε. Είναι βασικό να αναπτύξετε την εργασία σας με δικά σας λόγια και όχι επαναλαμβάνοντας εκφράσεις, παραγράφους ή προτάσεις που είναι ήδη διατυπωμένες στη βιβλιογραφία. Μην παρουσιάζετε ιδέες άλλων για δικές σας. Επίσης, αποφύγετε την συνεχή παράθεση αποσπασμάτων, αν δεν είναι αναγκαίο. Η αντιγραφή διώκεται και ποινικά, αλλά αποκαλύπτει την αδυναμία του υποψήφιου να ενσωματώσει δημιουργικά και να συνθέσει τα όσα έχει μελετήσει. Είναι καλύτερα να κρατάτε σημειώσεις (αποδελτίωση) από τη μελέτη του υλικού σας. Αν οι σημειώσεις είναι καλές, θα είναι σίγουρα και χρήσιμες. Αυτός είναι ασφαλώς και ο καλύτερος τρόπος για να θυμάστε τι έχει γραφτεί σχετικά με το γνωστικό αντικείμενο των κεφαλαίων που μελετάτε και να το προσαρμόσετε στις δικές σας ανάγκες. Εάν θέλετε να προσθέσετε μια παράγραφο, ή σκέψεις άλλου συγγραφέα, τότε θα πρέπει να αναφέρετε το όνομά του και την πηγή της πληροφορίας μέσα στο κείμενό σας, αλλά και στη βιβλιογραφία. Είναι καλό να παραθέτετε τα επιχειρήματά σας και τις σκέψεις σας με δομημένο τρόπο. Η εργασία σας πρέπει να περιλαμβάνει ενότητες και υποενότητες, στις οποίες θα έχετε δώσει τον κατάλληλο τίτλο. Κάθε ενότητα και υποενότητα πρέπει να έχει

περιεχόμενο που: α) να αντιστοιχεί στον τίτλο της ενότητας ή υποενότητας, β) να μην επικαλύπτεται με εκείνο των άλλων ενότητων και υποενοτήτων, γ) να συνδέεται και να μην αντιφάσκει με το περιεχόμενο των ενότητων-υποενοτήτων που προηγούνται ή έπονται. Από παράγραφο σε παράγραφο και από ενότητα σε ενότητα, το κείμενο πρέπει να αναπτύσσει βαθμιαία, με επαγωγικό τρόπο, μια ολοκληρωμένη επιχειρηματολογία, δηλαδή την τεκμηριωμένη άποψή σας για το ζητούμενο της εργασίας.

7. Οι βιβλιογραφικές παραπομπές και αναφορές

Κάθε αναφορά σε γεγονότα και απόψεις που προέρχεται από εξωτερικές πηγές - βιβλία, περιοδικά, ηλεκτρονικά αρχεία, βάσεις δεδομένων, προσωπικές συνεντεύξεις, εφημερίδες, τηλεόραση, έντυπα, κ.τ.λ.- πρέπει να επισημαίνεται, τόσο μέσα στο κείμενο όσο και στη βιβλιογραφία, στο τέλος της εργασίας. Αυτού του είδους οι παραπομπές διασφαλίζουν τα πνευματικά δικαιώματα του συγγραφέα κατοχυρώνοντάς τον νομικά και φανερώνουν σεβασμό στους άγραφους νόμους της επιστημονικής δεοντολογίας. Ο αναγνώστης μπορεί να ελέγξει τα πλήρη στοιχεία της παραπομπής ανατρέχοντας στο τμήμα των Βιβλιογραφικών Αναφορών (ή Βιβλιογραφία), στο τέλος της εργασίας.

Οι οδηγίες και τα παραδείγματα(1) που ακολουθούν βασίζονται στην 6η έκδοση (2000) του *Εγχειριδίου Συγγραφής Επιστημονικών Εργασιών της Αμερικανικής Ψυχολογικής Εταιρείας* (Publication Manual of the American Psychological Association - APA).

Βιβλιογραφικές παραπομπές (in text citations)

Οποιαδήποτε παραπομπή στις πηγές γίνεται μέσα σε ένα επιστημονικό κείμενο, συνοδεύεται απαραίτητως από το όνομα του συγγραφέα και τη χρονολογία δημοσίευσης του συγκεκριμένου κειμένου (σύστημα Harvard). Οι βιβλιογραφικές παραπομπές σημειώνονται μέσα σε παρένθεση και, εκτός από το όνομα του συγγραφέα και την χρονολογία έκδοσης, μπορεί να περιλαμβάνουν και τον αριθμό της σελίδας αναφοράς της πηγής σύμφωνα με τους κανόνες που παραθέτουμε στη συνέχεια.

Ο αριθμός σελίδας (ή σελίδων) είναι απαραίτητο να αναφέρεται στην βιβλιογραφική παραπομπή όταν παραθέτετε αυτούσιο κάποιο χωρίο από την πηγή σας. Όταν το απόσπασμα έχει έκταση μικρότερη των 40 λέξεων, τότε τίθεται σε εισαγωγικά και αποτελεί μέρος της πρότασης στην οποία εντάσσεται.

Παράδειγμα:

Το επίπεδο συνείδησης είναι «το σημαντικότερο στοιχείο αξιολόγησης του ασθενούς με κρανιοεγκεφαλική κάκωση» (Κάσδαγλης, 1996:88).

Όταν το απόσπασμα έχει έκταση μεγαλύτερη των 40 λέξεων θα πρέπει να παρατίθεται χωρίς εισαγωγικά στην αμέσως επόμενη σειρά με εσοχή πέντε διαστημάτων από το αριστερό περιθώριο.

Παράδειγμα:

Όπως τονίζει η Caldwell (1987)

ίσως η πλέον παρερμηνευμένη ιδέα για την καθημερινή φροντίδα είναι πως υποκαθιστά αντί να συμπληρώνει την οικογενειακή φροντίδα. Κάτι τέτοιο όμως είναι εσφαλμένο για δύο τουλάχιστον λόγους (σελ. 4).

Όταν αποδίδετε με δικά σας λόγια μια ιδέα (αποτελέσματα έρευνας κ.τ.λ.) που προέρχεται από κάποια άλλη εργασία, δεν είναι απαραίτητος ο αριθμός σελίδας, εκτός αν πρόκειται για μακροσκελή αναφορά (βλ. προηγούμενη παράγραφο). Για τις ηλεκτρονικές πηγές, οι οποίες σπάνια έχουν αριθμούς σελίδας, χρησιμοποιείται η αρίθμηση των παραγράφων.

Παραδείγματα βιβλιογραφικών παραπομπών κατά περίπτωση

- Όταν τα ονόματα των συγγραφέων αποτελούν λειτουργικό τμήμα της δομής μιας πρότασης, τότε ο χρόνος έκδοσης εμφανίζεται σε παρένθεση αμέσως μετά τα ονόματα (επώνυμα) των συγγραφέων.

Παράδειγμα:

Σε μια πρόσφατη έρευνα οι Νεοφύτου και Κρόνος (1999) διαπίστωσαν ότι...

Σημείωση: Ο σύνδεσμος «και» χρησιμοποιείται στην περίπτωση που το κείμενο της πηγής σας έχει περισσότερους του ενός συγγραφείς.

- Όταν η αναφορά στους συγγραφείς της πηγής σας δεν εντάσσεται στην κανονική δομή της πρότασης τότε, τόσο τα ονόματα (επώνυμα) των

συγγραφέων όσο και η χρονολογία έκδοσης, αναγράφονται μέσα σε παρένθεση και χωρίζονται από ένα κόμμα (,).

Παράδειγμα:

Τα αποτελέσματα της έρευνας συμφωνούν με εκείνα προηγούμενων ερευνών (Βασιλού-Παπαγεωργίου& Βασάλα, 2005· Γκίρτζη, 2005· Κουστουράκης& Παναγιωτακόπουλος, 2005).

Σημείωση: Το σύμβολο & (ή ο σύνδεσμος «και») χρησιμοποιείται στην περίπτωση περισσότερων του ενός συγγραφέων. Προσέξτε επίσης πως στην περίπτωση που παραθέτουμε περισσότερες της μιας πηγές, αυτές παρατίθενται σε αλφαβητική σειρά με βάση το αρχικό γράμμα του επώνυμου του πρώτου συγγραφέα. Οι πηγές χωρίζονται μεταξύ τους με άνω τελεία.

- Όταν έχετε χρησιμοποιήσει δύο (ή περισσότερα) κείμενα-πηγές του ίδιου συγγραφέα με ίδια χρονολογία έκδοσης, τότε δίπλα στο έτος πρέπει να προσθέσετε αλφαβητικούς δείκτες (π.χ. Βασάλα, 2007a), τα οποία δεν θα παραλείψετε να σημειώσετε με την ίδια σειρά και στις Βιβλιογραφικές Αναφορές (ή Βιβλιογραφία).
- Όταν το κείμενο έχει δύο συγγραφείς αναφέρονται και οι δύο κάθε φορά που χρησιμοποιείτε την συγκεκριμένη πηγή.
- Όταν το κείμενο έχει περισσότερους των δύο συγγραφείς (έως πέντε) τότε αναγράφονται τα ονόματα όλων των συγγραφέων μόνο την πρώτη φορά που αναφέρεται η συγκεκριμένη πηγή. Για όλες τις υπόλοιπες φορές που θα χρησιμοποιηθεί το δημοσίευσμά τους, αρκεί το επώνυμο του πρώτου συγγραφέα και η συντομογραφία «κ.συν.» (= και συνεργάτες) [στα αγγλικά «et al.»].

Παράδειγμα: Έρευνα που διερευνά τις αντιλήψεις των σπουδαστών του ΕΑΠ για τις Γραπτές Εργασίες (Βασάλα, Χατζηπλής& Λιοναράκης, 2007) παρουσιάζει...

Επόμενη παραπομπή στην ίδια πηγή: Όπως υποστήριξαν οι Βασάλα κ.συν. (2007)...

• Όταν το κείμενο έχει περισσότερους των έξι συγγραφέων (συλλογικό έργο), τότε αναφέρεται το επώνυμο του πρώτου συγγραφέα ακολουθούμενο από την συντομογραφία «κ.συν.» κάθε φορά που παραπέμπουμε στο κείμενό τους (ακόμη και την πρώτη φορά).

Όταν θέλουμε να παραπέμπουμε σε μια πηγή που δεν έχουμε διαβάσει, αλλά αυτή περιέχεται σε κάποιο κείμενο που έχουμε μελετήσει, τότε χρησιμοποιούμε τη συντομογραφία «όπ. αναφ.» (= όπως αναφέρεται) (στα αγγλικά «as cited in...») όπως φαίνεται στο παρακάτω παράδειγμα:

Παράδειγμα:

Κατά τους Noizet & Caverin (1997, όπ. αναφ. στο Ανδρεαδάκης & Βάμβουκας, 2005)...

Σημείωση1: Στο τμήμα των Βιβλιογραφικών Αναφορών παραθέτουμε τα στοιχεία της πηγής που έχουμε μελετήσει. Έτσι, στο παραπάνω παράδειγμα αναφέρουμε τα στοιχεία του κειμένου των Ανδρεαδάκης, Ν. & Βάμβουκας, Μ. (2005).

Βιβλιογραφικές αναφορές (references)

Η σωστή παρουσίαση των πηγών (βιβλιογραφικές αναφορές) έχει βαρύνουσα σημασία κατά τη συγγραφή ενός επιστημονικού κειμένου. Οι συγγραφείς τους οποίους επικαλούμαστε πρέπει να αναφέρονται στο τέλος της εργασίας με αλφαβητική σειρά (και χωρίς να αριθμούνται). Στην περίπτωση που η βιβλιογραφία περιλαμβάνει και αναφορές σε ξένα συγγράμματα, είναι δυνατόν να χωριστεί σε ελληνική και ξενόγλωσση. Σε διαφορετική περίπτωση θα πρέπει να διατηρείται ενιαία βιβλιογραφία και να τηρείται η μεικτή αλφαβητική σειρά με βάση τον παρακάτω πίνακα:

Αα	Aa	Ηη	--	Nv	Nn	Υυ	Uu
Ββ	Bb	--	Hh	Ξξ	--	--	Vv
Γγ	Cc	Θθ	--	Οο	Οο	--	Ww
Δδ	Dd	Ιι	Ii	Ππ	Pp	Φφ	--
Εε	Ee	--	Jj	--	Qq	Χχ	Xx
--	Ff	Κκ	Kk	Ρρ	Rr	Ψψ	--
Ζζ	--	Λλ	Ll	Σσ	Ss	Ωω	--
--	Gg	Μμ	Mm	Ττ	Tt	--	Zz

Κάθε βιβλιογραφική αναφορά πρέπει να περιλαμβάνει τα εξής στοιχεία :

- για **Βιβλία**: Επώνυμο συγγραφέα, Αρχικά του μικρού ονόματος του. (Χρόνος έκδοσης). *Τίτλος βιβλίου*. Τόπος έκδοσης: Εκδοτικός οίκος.
- για **Άρθρα**: Επώνυμο συγγραφέα, Αρχικά του μικρού ονόματος του. (Χρόνος έκδοσης). Τίτλος άρθρου. *Τίτλος περιοδικού, Τόμος, Σελίδα(-ες)*.

Σημείωση:

Συγγραφείς: Παρατίθενται κατ' αλφαβητική σειρά. Στη περίπτωση περισσοτέρων του ενός συγγραφέων, τα ονόματά τους χωρίζονται με κόμμα (,). Όταν υπάρχουν περισσότεροι των επτά συγγραφέων (συλλογικό έργο) αναγράφονται τα ονόματα των έξι πρώτων και ακολουθεί η συντομογραφία «κ. ά.» για όλους τους υπόλοιπους. Αν δεν αναφέρεται συγγραφέας του κειμένου, ο τίτλος της βιβλιογραφικής αναφοράς ξεκινά με τον τίτλο του κειμένου.

Έτος έκδοσης: Αναγράφεται σε παρένθεση αμέσως μετά τα ονόματα των συγγραφέων. Διαχωρίζεται από τον τίτλο του βιβλίου ή του άρθρου από μία τελεία (.). Αν δεν είναι γνωστή η ημερομηνία έκδοσης, χρησιμοποιήστε τα αρχικά «χ.χ.» (= χωρίς χρονολογία) (στα αγγλικά «n.d.»). Το ίδιο ισχύει και για την βιβλιογραφική παραπομπή.

Με *πλάγια* στοιχεία αναγράφονται οι τίτλοι των βιβλίων, οι τίτλοι των περιοδικών, ο αριθμός τόμου του περιοδικού.

Παραδείγματα βιβλιογραφικών αναφορών (επιλεγμένες περιπτώσεις)

1. Άρθρα

Καραγιάννης, Κ. (1994). Η παιδαγωγική του σύγχρονου κόσμου. *Επιθεώρηση Αγωγής*, 48, 75-102.

Φιλίππου, Η. (2002). Διδάσκοντας με τη βοήθεια των υπολογιστών: Μία μελέτη περίπτωσης. *Computers & Education*, Vol 11 (No 2), 343-364.

2. Βιβλία

Βάμβουκας, Μ. Ι. (1998). *Εισαγωγή στην Ψυχοπαιδαγωγική Έρευνα και Μεθοδολογία*. Αθήνα: Εκδόσεις Γρηγόρης.

Zimring, C.A. (2005). *Cash for your Trash: Scrap Recycling in America [eBook version]*. Ανακτήθηκε 9 Απριλίου, 2012, από <http://site.ebrary.com/lib/cgcc>

Volz, B.D. (Ed.). (2000). *Junior Gen reflecting: A Guide to Good Reads and Series Fiction for Children*. Englewood CO: Libraries Unlimited. Doi: 10.1036/0071393724

2α. Βιβλίο σε 2η ή άλλη αναθεώρηση (*edition*) - όχι επανέκδοση (*reprint*) [στην αναθεώρηση διαφέρουν οι σελίδες]

Hallahan, D.P., & Kauffman, J.M. (1982). *Exceptional children* (2nd ed.). Englewood Cliffs, NJ: Prentice-Hall.

Φίλιας, Β. κ.συν. (2001). *Εισαγωγή στη μεθοδολογία και τις τεχνικές των κοινωνικών ερευνών* (2η έκδ.). Αθήνα: Gutenberg.

2β. Όταν συγγραφέας έχει αναλάβει την έκδοση του βιβλίου του

Αθανασοπούλου, Δ. (1980). *Περιγραφική στατιστική*. Πειραιάς: Ιδίας.

2γ. Δύο ή περισσότεροι συγγραφείς

Cengel, Y.A. & Boles, M.A. (1994). *Thermodynamics: an engineering approach*. London: McGraw Hill.

Ανδρέου, Κ., Βέρτης, Ν. & Γαλανός, Α. (2006). *Οι ηλεκτρονικοί υπολογιστές στη σχολική τάξη*. Πάτρα: Πιεστήριο.

2δ. Επιμέλεια βιβλίου (editing)

Keegan, D. (2001). Η ευρωπαϊκή πανεπιστημιακή εξ αποστάσεως εκπαίδευση στην αυγή της τρίτης χιλιετίας. Στο Α. Λιοναράκης (Επιμ.), *Απόψεις και Προβληματισμοί για την Ανοικτή και εξ Αποστάσεως Εκπαίδευση* (σσ. 15-31). Αθήνα: Προπομπός.

Charmaz, K. (2000). Grounded Theory: Objectivist and Constructivist Methods. In N. Denzin & Y. Lincoln (Eds.), *Handbook of Qualitative Research, 2nd Edition* (pp. 509-535). Thousand Oaks, CA: Sage.

2ε. Για κεφάλαιο βιβλίου που βρίσκεται σε επιμέλεια τόμου (Σημείωση: εδώ υπογραμμίζεται ο τίτλος του βιβλίου κι όχι ο τίτλος του κεφαλαίου. Προσέξτε το «**Στο:** ...» ή «**In** ...»)

Backett, K. (1990). Study health in families. In S. Cunningham-Burley & N. McKeganey (Eds.), *Reading in medical sociology* (pp. 189-221). London: Tavistock/Routledge.

Βέλτσος, Γ. (1988). Εξουσία και τηλεόραση. Στο: Κ. Ναυρίδης, Γ. Δημητρακόπουλος, & Γ. Πασχαλίδης (Επιμ.), *Τηλεόραση και επικοινωνία* (σελ. 117-124). Θεσσαλονίκη: Παρατηρητής.

Πανοπούλου-Μαράτου, Ο. (1987). Η ψυχοσυναισθηματική ανάπτυξη στη βρεφική και νηπιακή ηλικία. Στο Γ. Τσιάντης & Σ. Μανωλόπουλος (Επιμ.), *Σύγχρονα θέματα παιδοψυχιατρικής* (τομ. 1, μέρος 1, σελ. 3-30). Αθήνα: Καστανιώτης.

2στ. Για επίσημες αναφορές από ομάδα συγγραφέων (*corporate authorities*)

Οι αναφορές οι οποίες δεν είναι αποτέλεσμα της πρωτοβουλίας συγκεκριμένων ατόμων (κατ' ανάθεση ή κατ' εντολή έρευνα) θα πρέπει να παρουσιάζονται με το όνομα του ιδρύματος/οργανισμού που ανέλαβε την έκδοση. Δεν θα πρέπει να αναφέρεται το όνομα του προέδρου ή του επιστημονικού υπεύθυνου της ερευνητικής ομάδας ή προγράμματος –όπως πολύ συχνά συμβαίνει– παρά μόνο σε παρένθεση.

American Psychological Association (2000). *Publication manual* (5th ed.). Washington, DC: Author.

Department of Health & Social Security (1979). *Royal commission on the National Health Service* (President Sir Alec Merrison). London: HMSO.

2ζ. Για τμήμα από σειρά βιβλίων

Torman, L.M., & Oden, M.H. (1947). *Genetic studies of genius series* (Vol. 4: The gifted child grows up). Stanford, CA: Stanford University Press.

3. Πηγές από το διαδίκτυο

Τα βασικά στοιχεία που πρέπει να παρατίθενται είναι τα εξής:

Επώνυμο του συγγραφέα, Αρχικά του μικρού ονόματος. (Ημερομηνία συγγραφής της εργασίας, εφόσον αναφέρεται). *Τίτλος της εργασίας*. [πρωτόκολλο και διεύθυνση] [διαδρομή] (ημερομηνία επίσκεψης-πρόσβασης στην συγκεκριμένη ιστοσελίδα ή δικτυακό τόπο).

3α. Κείμενο στο διαδίκτυο με ημερομηνία

Degelman, D., & Harris, M.L. (2000). *APA style essentials*. Διαθέσιμο στην ιστοσελίδα του Vanguard University, Department of Psychology: http://www.vanguard.edu/psychology/index.cfm?doc_id=796 (18/5/2000).

Johnson-Eilola, J. (1994). *Little machines: Rearticulating hypertext users*.
<ftp://daedalus.com/Pub/CCCC95/johnson-eilola> (10 Feb. 1996).

Burka, L.P. (1993). A hypertext history of multi-user dungeons. *MUDdex*.
<http://www.utopia.com/talent/lpb/muddex/essay/> (13/1/1997).

Tilton, J. (1995). *Composing good HTML* (Vers. 2.0.6).
<http://www.cs.cmu.edu/~tilt/cgh/> (1/12/1996).

VandenBos, G., Knapp, S., & Doe, J. (2001). Role of reference elements in the selection of resources by psychology undergraduates. *Journal of Bibliographic Research*, 5, 117-123. Διαθέσιμο στον δικτυακό τόπο:
<http://jbr.org/articles.html> (13/9/2001).

3β. Κείμενο στο διαδίκτυο χωρίς ημερομηνία

Nielsen, M.E. (n.d.). *Notable people in psychology of religion*. Διαθέσιμο στον δικτυακό τόπο: <http://www.psywww.com/psyrelig/psyrelpr.htm> (3/8/2001).

GVU's 8th WWW user survey. (n.d.). Διαθέσιμο στον δικτυακό τόπο: <http://www.cc.gatech.edu/gvu/usersurveys/survey1997-10/> (8/9/2000).

3γ. Κείμενο στο διαδίκτυο χωρίς ημερομηνία και χωρίς συγγραφέα

Gender and society. (n.d.). Διαθέσιμο στον δικτυακό τόπο: <http://www.trinity.edu/~mkearl/gender.html> (3/12/2001).